

ESKAPISMENS VERKTYG

en kvalitativ analys av stämningstexter

Stilistik våren 2010

Svenska språket

Åbo Akademi

Sandra Holmqvist

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Vad är lajv?.....	1
1.2 Syfte och frågeställning.....	1
1.3 Teorier.....	1
2 Material och metod	2
3 Analys	3
3.1 <i>Ur Askan I Elden</i>	3
3.2 <i>Omertá II - Vendetta</i>	4
3.3 Kontext.....	5
4 Sammanfattning och diskussion	5
Litteraturförteckning	7

1 Inledning

Alla människor är mer eller mindre benägna att ibland fly verkligheten. Verklighetsflykt kan innebära filmer, böcker, datorspel, teater – eller rollspel. För att vi ska kunna ta en paus från ”vår” värld och träda in i en annan krävs det dock en hel del av eskapismens verktyg. Ett av dessa verktyg, nämligen fenomenet lajv, kommer jag i denna uppsats att granska närmare.

1.1 Vad är lajv?

Ordet ”lajv” är en försvenskad version av "live", förkortat från engelskans "Live Action Role-Play" (en svensk synonym till ”lajv” är just ”levande rollspel”). I många språk, bland annat i finska och förstås i engelska, används förkortningen "larp" istället. När det gäller lajv är det ofta svårt förklara åt en utomstående vad det egentligen innebär. Typiskt brukar lajv beskrivas som en fri form av improvisationsteater, men det är viktigt att vara medveten om skillnaden mellan teater och lajv – i teater har skådespelarna repliker, manus och publik medan lajv har en bakgrundsberättelse och vissa förutsättningar som utgångspunkt och spelarna improviserar sedan tillsammans fram en historia, utan att någon utomstående närvarar. (Finlands Svenska Rollspelsförening Eloria r.f. 2010.)

Lajvaren Cajsa Nykvist (2008) sammanfattar vad lajv är i ett antal punkter: lajv är, förutom redan nämnda teaterbit, också friluftsliv. Många lajv är medeltida och lajvas ute i naturen, långt borta från moderniteter. Vidare kan lajv också ses som historia (medeltida lajv, 20-talslajv), hantverk (förberedelser såsom klädsömnad, tillverkning av vapen och bruksföremål), sång och musik men framför allt som ett sätt att få utlopp för kreativitet och fantasi tillsammans med likasinnade.

1.2 Syfte och frågeställning

De som skriver och arrangerar lajv, så kallade spelledare, vill förstås få många anmälningar till sitt lajv och få spelare till alla roller. Därför skrivs ofta en kort introduktion till lajvet, en stämningstext, för att väcka folks intresse och för att ge en bild av vad lajvet kommer handla om. Mitt syfte med denna uppsats är att undersöka på vilka sätt man försöker fånga läsarens intresse, väcka nyfikenhet och en vilja att medverka i lajvet. Med andra ord; vilka stilmarkörer används för att skapa en intresseväckande stämningstext?

1.3 Teorier

När man läser en skriven text är det inledningen som ska fånga läsarens intresse och få denne att vilja läsa vidare – man kan alltså se en stämningstext som en slags inledning till ett lajv.

Inger Lindstedt (2002) framhåller att det är i inledningen som man ska ”väcka läsarens intresse, uppmärksamhet och välvilja, förbereda läsaren på vad som ska komma” (s 60). Det är precis vad spelledaren vill uppnå med en stämningstext.

Lindstedt (2002) nämner flera typer av inledningar. En inledning kan till exempel börja med att kasta läsaren rakt in i berättelsen, för att få en omedelbar effekt. Ett annat sätt är att på endast ett fåtal rader få reda på väldigt mycket, för att läsaren genast ska få en uppfattning om vad texten handlar om. Ett tredje, mycket klassiskt sätt, är att börja med en retorisk fråga som sedan besvaras i texten som följer.

När det gäller de dramatiska och intresseväckande stilmarkörerna listar Birger Liljestrand (1993) olika dramatiska stilfigurer, till exempel retoriska frågor, utrop (som interjektioner) och självinvändning.

2 Material och metod

Till min analys har jag valt ut två stämningstexter som skrevs till lajv arrangerade år 2009 under Eloria r.f.:s flagg. Den första texten är stämningstexten till lajvet *Ur Askan I Elden*, ett medeltida lajv, medan den andra stämningstexten hör till det moderna gangster/maffialajvet *Omertá II – Vendetta*. Jag valde dessa texter av två orsaker; för det första arrangerades båda lajven av relativt erfarna spelledare, vilket kan betyda att stämningstexterna är av högre kvalitet än oerfarna spelledares stämningstexter, och för det andra tillhör lajven helt olika lajvgenrer, vilket kan vara intressant när stämningstexterna analyseras och delvis jämförs.

Metoden jag har använt en kvalitativ metod. Jag har analyserat texterna utgående från den metod som presenteras i kapitel 6 i Per Lagerholms bok ”Stilistik” (2008) och som innebär att man granskar texten utifrån fonetisk, morfologisk och lexikal nivå. Också syntaxen och stilfigurer beaktas. Jag har dock inte följt metoden till punkt och pricka utan har utelämnat ordklassanalys och kompositionsanalys.

3 Analys

Eftersom de två stämningstexterna som jag har valt ut skiljer sig mycket från varandra i fråga om stil har jag analyserat dem skilt för sig. Detta har jag gjort för att lättare kunna göra en översikt. I texterna undersöker jag den fonetiska, den morfologiska och den lexikala nivån, syntaxen samt stilfigurerna, i nämnd ordning. Eftersom kontexten är liknande gällande båda texterna, behandlar jag den allra sist i kapitlet, efter analysen av *Omertá II – Vendetta*.

3.1 Ur Askan I Elden

I stämningstexten för *Ur Askan I Elden* finns på den fonetiska nivån ett par stilmarkörer som väcker intresse hos läsaren. En fråga efterföljs av interjektionen ”Nej!”, vilket får läsaren att hoppa till och inse, att det händer något och det är värt att läsa vidare för att få veta vad det är som sker. På den morfologiska nivån kommer det också fram att det handlar om ett medeltida lajv, eftersom ålderdomliga ordformer som ”av ondo” och ”fä” används. Detta är kanske inte intresseväckande i sig, men bidrar till känslan av att lajvet utspelar sig i en svunnen tid. Samma känsla förstärks av det faktum att många namn nämns i texten, både på geografiska platser, som landet ”Dandára” och byn ”Ängsil” men också namnet på det bortsprungna fåret, ”Lillbräket”. Att ge namn åt folk och platser gör att texten känns mer äkta och engagerar läsaren mer personligen än om texten skulle vara mer anonym. Engagemang är ett sätt att få läsaren att vilja läsa vidare, hur gick det för ”Lillbräket”? Det finns även ett ord, som tyder på att den medeltid som lajvet utspelar sig i inte är den medeltid vi är vana vid, nämligen ordet ”feer”. Här får man utan desto mer förklaringar den första ledtråden om att det finns magi, väsen eller liknande i lajv världen, något som kan vara mycket fascinerande och intresseväckande.

I stämningstexten till *Ur Askan I Elden* är meningarna väldigt lättförståeliga, vilket alltid är tacksamt när det gäller att få läsaren att fortsätta. Vissa meningar eller meningsfragment är korta, till exempel ”Lämnade de lömska lågorna bakom sig. Lämnade hemmet bakom sig”. Det är dramatiska saker som händer när en skogsbrand är lös och de korta meningsfragmenten bidrar till att öka spänningen.

Stämningstexten vimlar av stilfigurer. Anafor är kanske den mest använda; varje nytt stycke börjar med ”Många är de[...]” och följs sedan av ”och alla vet de[...]” eller en liknande variant. Det ger läsaren både en känsla av struktur och av att det finns mer att säga, vilket gör det värt att läsa vidare. Också variation används, för att klargöra och ge eftertryck, till exempel i meningen ”alla vet de att

ogräs är av ondo, att det måste rensas och dragas upp med rot”. Stämningstexten slutar med den retoriska frågan ”[...]men vad är gröda? Vad är tistel?”, som både visar på de motsättningar som finns och visar på att frågan kanske kan besvaras under lajvets gång, man kan alltså endast få reda på svaret om man deltar i lajvet. En annan stilfigur som används på ett mycket övertygande sätt är zeugma, ”vissa odlar ris på plaskvåt mark, andra odlar mögel på furustam och andra odlar stora ord i strupen”. Meningen visar på olikheterna mellan invånarna i landet Dandára och de främlingar som smyger omkring i landet, vilket bidrar till spänningen.

Något mycket intressant är en kort vers som finns i mitten av stämningstexten; ”Hemmets härd/som gett sin beskärda/del till lidandets ström/Var detta det tredje tecknet?”. Denna vers är kanske den mest intresseväckande i hela texten. För det första sticker den ut ur resten av texten, eftersom den inte är kursiverad medan resten av texten är det. Dessutom är den skriven i sådan form att den kunde vara en del av en dikt eller kväde. Det allra viktigaste är dock den retoriska frågan som ställs allra sist; ”Var detta det tredje tecknet?”. Detta väcker definitivt nyfikenhet hos läsaren, eftersom det betyder att det har funnits två tidigare tecken, två tecken som läsaren inte får ta del av om den inte läser vidare eller anmäler sig till lajvet.

3.2 Omertá II – Vendetta

På den fonetiska nivån i stämningstexten till *Omertá II – Vendetta* används interpunktion på ett intressant sätt. Två gånger används semikolon som följs av en beskrivning eller förklaring av något slag, ”Segerns belöning; dominans av all brottslig aktivitet i staden” och ”Familjens motto; lojalitet, tradition och heder”. Något så enkelt som semikolon skapar en paus, en förvarning om att nu kommer en viktig förklaring. I stämningstexten till *Omertá II – Vendetta* fann jag inga stilmarkörer på den morfologiska nivån som var av intresse.

I texten är den lexikala nivån kanske den mest tydliga när det gäller att väcka nyfikenhet och intresse. Till exempel används flertalet italienska ord, som ”la famiglia” (familjen) och ”don” (italiensk adelstitel). Det här visar delvis på lajvets genre (ganster/maffia) men också på maffians ursprung och ”äktheten” i lajvet. Vidare finns många kraftfulla och starkt värderade ord för att ännu understryka intensiteten och styrkan i lajvet, till exempel används ordet ”mutilerade” och ”vederstygelse”, allt för att verkligen ge läsaren en bild av hur häftigt och djärvt lajvet kommer vara. Stämningstextens syntax är typisk för spännande och lite dramatiska texter. Språket känns kort och avhugget och många meningsfragment förekommer, vilket ger en känsla av

spänning. Speciellt tydligt blir detta i den allra sista meningen, där ordet ”Vendetta” står helt ensamt. Hela texten kan sammanfattas i detta enda ord och lämnar läsaren med en känsla av slutgiltighet, att detta är vad som väntar, för en vendetta är onekligen mycket slutgiltig. Dessutom knyts slutet på ett smidigt sätt ihop med lajvets namn och genre.

I stämningstexten finns också många stilfigurer. Ett musiktema förekommer genom hela texten, både som liknelser, ”som en falsk klang” och metaforer, ”I hans blod skall nya noter skrivas”. I texten finns också uttryck som ”förvriden symfoni” för att förklara den undre världens stridigheter, och det nämns också att Vasa har hört ”denna musik” spelas tidigare. På det här sättet får texten ett flyt och blir sammanhängande, samtidigt som den är mycket dramatisk, vilket förstärker lockar till läsning. En intressant detalj är också att staden Vasa refereras till som ”hon” i meningen ”hon minns alltför väl händelserna för tre år sedan”. Genom denna besjälning gör man de kriminellas dunster med konkreta och påtagliga för läsaren.

3.3 Kontext

När det gäller stämningstexters kontext är den oftast mycket klar. Syftet med en stämningstext är, som redan nämnt, att väcka intresse och ge en bild av lajvet. Sändaren är också klar, spelledaren, medan mottagaren inte alltid är lika lätt att förutse. Det finns de lajvare som anmäler sig till ett lajv utan att ens ha läst stämningstexten och så finns det de som behöver övertygas. Det är en envägskommunikation från spelledaren till läsaren, och den enda respons som spelledaren får är genom anmälningar till lajvet, även om anmälningarna också kan bero på andra orsaker än en väl skriven stämningstext. Det är inte alltid självklart vilket ämne, eller låt säga vilken del av lajvet, som ska behandlas i en stämningstext. Medan stämningstexten till *Ur Askan I Elden* är en typisk berättelse som beskriver miljön lajvet utspelar sig i, med en lugn början och en dramatisk höjdpunkt mot slutet, är *Omertá II – Vendetta*:s stämningstext dramatisk rakt igenom och går mera rakt på händelserna.

4 Sammanfattning och diskussion

Analysen av de två stämningstexterna visar, att det till största delen är olika stilmarkörer som används i de olika texterna; i stämningstexten till *Ur Askan I Elden* är till exempel retoriska frågor och anaforer en viktig stilmarkör medan det i texten till *Omertá II – Vendetta* finns mest intresseväckande stilmarkörer på den lexikala nivån och i form av stilfigurer såsom liknelse och metafor. Trots att stämningstexterna har samma uppgift varierar stilen mycket, vilket enligt mig beror på lajvets genre. En viss typ av lajv kräver en viss stil och nivå på stämningstexten. Det säger

ju sig självt att ålderdomliga ordformer som användes i *Ur Askan I Elden* inte skulle ha fungerat i *Omertá II – Vendetta*, eftersom genrerna och framför allt tidsepokerna var helt olika. Flera av de dramatiska stilmarkörer som Liljestrand (1993) nämner är också viktiga i stämningstexterna, till exempel retoriska frågor. Vissa gemensamma stilmarkörer som används i intresseväckande syften finns också i båda texterna, till exempel många korta meningar eller meningsfragment i båda texterna för att öka spänningen. När det gäller Lindstedt (2002) och de olika inledningar hon nämnde passar de delvis in på de analyserade stämningstexterna, till exempel stämningstexten till *Omertá II – Vendetta* börjar väldigt plötsligt och dramatiskt och för läsaren rakt in i händelserna.

Under analysens gång insåg jag, att för att få en heltäckande bild av stämningstexter och hur intresset väcks med hjälp av dem, så borde undersökningen vara mer omfattande än den jag gjort, både till antalet texter och till vilka stilmarkörer man undersöker. Man kunde också med fördel analysera fler stämningstexter inom samma lajvgenre, till exempel stämningstexten till lajvet *Omertá* som föregick *Omertá II – Vendetta*, för att bättre kunna undersöka vilka stilmarkörer som är typiska för en viss genre, eftersom genren visade sig spela en stor roll i användningen av stilmarkörer.

Litteraturförteckning

Finlands Svenska Rollspelsförening Eloria r.f.:s hemsida. <http://www.eloria.fi/Lajv/lajv.php>
(senast uppdaterad: 23.11.2008.) Läst: 8.4.2010.

Lagerholm, Per. *Stilistik*. 2008. Studentlitteratur, Lund.

Liljestrand, Birger. *Språk i text: handbok i stilistik*. 1993. Studentlitteratur, Lund.

Lindstedt, Inger. *Textens hantverk: om retorik och skrivande*. 2002. Studentlitteratur, Lund.

Nykvist, Cajsa. Artikeln "Lajv är..." från "Blandade biblioteket".

Finlands Svenska Rollspelsförening Eloria r.f.:s hemsida.

http://www.eloria.fi/Eloria/Skvallermarknaden/bb_lajv_ar.php

(senast uppdaterad: 14.9.2008.) Läst: 8.4.2010.